

Ivön

- sagoön i Ivösjön

Ivösjön är belägen i nordöstra Skåne och den lilla ön bjuder på vacker natur och sköna bad, men även på många spännande sevärdheter för den som är historiskt intresserad.

8. Färjeläget i Barum
10. Biskopskällaren

9. Ivö kyrka och Ursulas källa
11. Ivö klack med kaolinbrottet

Sevärdheter.....

Ivösjön i nordvästra Skåne, på gränsen mellan skogsbygden och Kristianstadsslätten, är Skånes största och djupaste sjö. Här finns cirka 170 bofasta. På sommaren mer än fördubblas befolkningen av turister.

Skånes enda landsvägsfärja (punkt 8 på kartan)

Överfarten sker med landsvägsfärja från färjeläget i Barum och tar 7 minuter. Färjan är i sig en turistattraktion och den enda landsvägsfärjan i Skåne. Den går tre gånger i timmen i vardera riktningen och är gratis.

Campingplats

På ön ligger Ivö camping som hyr ut el- och tältplatser, stugor, båtar och cyklar. Även mini-livs, kiosk och gatukök finns på campingen.

Ärkebiskopen på Ivöhus

I Lund domkyrka krönte Andreas Sunesson julen 1202 Waldemar Sejr till dansk konung, och under denne regent utförde ärkebiskop Andreas Sunesson ett väldigt livsverk som kyrkofurste, politiker, teolog och lagstiftare (Skånelagen). Som nitisk missionär stödde Andreas Sunesson sin kung och vän i erövringen av Estland.

Historien berättar, att så länge ärkebiskopen höll sina händer lyftade till bön, så länge segrade de danske. När han inte längre orkade längre utan lät armarna falla, vek segern från den kungliga danska hären. Men det var till Andreas Sunesson, som himlen till slut sänkte Dannebrogens fana och segertecken.

Andreas Sunesson lämnade 1224 sitt ämbete, och drog sig tillbaka till Ivön, där han dog midsommardagen 1228. Enligt traditionen skulle anledningen ha varit spetälska, men en undersökning på 1920-talet har gjort det troligt, att ärkebiskopen led av hälta och ledgångsreumatism. I en blykista fördes hans stoff till Lund, och i domkyrkan har Andreas Sunesson fått sitt sista vilorum.

Ivö kyrka och Ursulas källa (punkt 9 på kartan)

Medeltidskyrkan är troligen byggd av ärkebiskopen Andreas Sunesen. Under katolsk tid var den helgad åt S:ta Ursula. En källa nedanför kyrkan kallas än idag för Ursulas källa. Målningar från 1400-talets mitt avbildar S:ta Ursula och S:ta Katarina av Alexandria.

Ursula och de 11.000 jungfruarna

Den medeltida kalkmålningen på kyrkans östra korvägg föreställer S:ta Ursula med följe. Sägner berättar, att det var 11.000 jungfrur som delade martyrdöden med helgonet. De

Skolklass på utfärd till Ivön.

Aktiviteter

Bada

Du kan bada nästan överallt längs Ivön. Den allmänna badplatsen ligger vid färjeläget.

Bangolfbana

finns inom campingområdet.

Boendemöjligheter

Ivö camping, tfn 044-521 88. Även stugor. www.ivo-camping.nu

Båt- & kanotuthyrning

Det finns både kanot-, roddbåt-, och motorbåtsuthyrning på Ivö camping

Cykla

Du kan ta cykeln över till Ivön med färjan eller så hyr du en av Ivö camping. Ivön är trevlig att ta sig runt på med cykel eftersom den är en relativt liten ö. Så packa picnicorgon och ta en tur!

Fiska

Sjön är fiskrik och här fiskas abborre, gös, gädda, lax, örin, lake, ål, siklöja, nissöga, mört, braxen, sutare, löja, id, gärs, björkna, stensimpa, ruda, elritsa, sarv och signalkräfta. Fiskekort köper du på Ivöcamping.

Vandra

Du kan promenera på stigarna vid Ivö klack som bjuder på fina utsiktsmöjligheter men är bitvis konditionskrävande. Informationstavla finns vid parkeringen.

Fakta om Ivö.....

Ivösjön, ca 7 meter över havet, och med ett största djup av 50 meter. Ivön och Enön är de största öarna i sjön.

Ivö är ungefär 7 km lång och 3 km bred. Ivö är låglänt utom i norr, där urbergshöjden Ivö klack (134 m.ö.h.) sticker upp ur mäktiga lager av kaolinlera och kalksten. Härifrån har man en fin utsikt över sjön. Klimatet och jordmånen runt sjön lämpar sig utmärkt för fruktodling och här finns ett av Skånes fruktdistrikt.

Geologi

Underst finn inom området en röd granitgnejs. Detta är det s k urberget och denna granitgnejs har lämnat material till den ibland ca 40 meter mäktiga kaolinen, som uppkommit genom vittring av urberget.

Ovanpå kaolinen finner man ställvis ett tunt sandlager, och sedan kommer de ytterst fossilrika lagren av skalgrus- och skalkalksten.

Vanliga djurfossil - dvs förstenade djur- i kalken är belemniter ("vätteljus"), vilka lär ha utgjort ett slags bläckfiskar i leande tillstånd. Vidare finns fossil efter musslor, brachiopoder eller armfotingar och ammoniter. Man har dessutom funnit både tänder och skelettdelar av svanödlor (pleisosaurier), vilka för övrigt varit förbild för den keramiska fontänen på Ifötorget i Bromölla.

Kalklagren räknas till s k kritaperioden och har en ålder av 70 miljoner år.

På Ivöns norra del finns också ett naturreservat med hundraåriga bokar. Här förekommer även många fridlysta växter, bl a orkidén Skogsfru (*Epipogium sphyllum*).

Historiska Ivö

För sextio miljoner år sedan var Ivön en holme i havet, ett hav med mycket rikt djurliv.

Hajar fanns där, och jätteödlor som kunde bli ända upp till 15 m långa.

Vid ugnsmunnarna på Ivö har man funnit fossila hjattänder och tänder, kotor och andra skellettdelar från jätteödlorna. Bofast befolkning har funnits på ön i mer än 3.000 år.

På 1200-talet träder ön in i historien med den mäktige ärkebiskopen, krigaren och statsmannen Andreas Sunesson som efter sin "pensionering" flyttade in på borgen Ivöhus.

Enligt en av forskningen vederlagd tradition var han drabbad av spetälska. I själva verket lär han lidit av svår ledgångsreumatism. Han dog på Ivö 1228.

Åren 1710-11 rasade pesten på ön och borttryckte nästan hela öns befolkning. År 1876 hade ön 452 invånare.

På 1930-talet fanns man på det smala näset mellan Ivösjön och Oppmannasjön den äldsta påträffade människan i Sverige-Barumskvinnan. Kvinnan beräknas vara 8.700 år gammal och finns idag på Historiska museet i Stockholm.

dräptes av hunnerna vid Köln, men deras död hämnades av änglarna, som till antalet var lika många som jungfruarna.

Så många jungfrur finns dock inte avbildade på kormålningen. En annan sak som förbryllar är frågan, hur Ivö kyrka kommit att helgas åt Ursula. Anledningen har dock inte kunnat klarläggas av forskarna.

Biskopskällaren (punkt 10 på kartan)

Andreas Sunessons bostad på Ivön, borgen Ivöhus, fick förfalla efter hans död. Av den praktfulla borgen återstår nu endast ruinen av bottenvåningen. Biskopskällaren ligger på öns sydöstra del, invid Hovgården. Det skulle ha varit här som ärkebiskopen tillbringade sina sista levnadsår.

S:ta Ursulas offerkälla (punkt 9 på kartan)

Offerkällan, S:ta Ursulas källa, hade den förunderliga egenskapen att vattnet förvandlades till vin, åtminstone när biskopen skulle släcka törsten.

Historien berättar, att Andreas Sunesen en julafton satt vemodig i sitt tarvliga stenhus och i tanken drömde sig tillbaka till forna lyckliga tider, då han vid kung Waldemars hov firade Frälsarens födelsedagsfest.

När han så skulle dricka en klunk ur vattenkruset på bordet, var detta tomt. Han sände sina tjänare efter vatten från S:ta Ursulas källa och se - vattnet förvandlades till ädlaste vin.

Så berättas det, och långt efter den i detta avseende lyckligt lottade biskopens död, offrade godtroget folk mynt i källan i förhoppning om att vin skulle porla fram.

Men undret uteblev och efterhand föll källan i glömska. Den växte igen tills 1948 då kyrkoverden Hilmer Nilsson renoverade den "utan kostnad för församlingen".

Ivöns kaolin- och kalkstensbrott (punkt 11 på kartan)

Blaksudden är välkänt inte bara bland geolger, utan har genom sitt vackra läge vid foten av Ivö klack rönt intresse bland allmänheten. Lokalen utgöres av ett numera övergivet kaolin- och kalkstensbrott. Kaolinet uppträcktes redan på 1880-talet av en dansk veterinär, och 1887 började man exploatera.

Slamverket fanns vid denna tid i Bromölla. År 1911 då antalet anställda var som högst, var arbetsstyrkan 160 man enbart för kaolin- och kalkbrytning medan 350 man var sysselsatta i chamotte- och cementfabrikationen.

På 1950-talet upphörde all brytning på Ivön.

På klacken kan man hitta intressanta djur i förstenad form som levde här för miljoner år sedan när klimatet var betydligt varmare än i dag. Här finns skal och skelettdelar av ostron, sjöborrar, sköldpaddor, hajar, svanödlor och andra märkligheter såsom de cigarrformiga skalerna från numera utdöda bläckfiskar.

På öns västra sida finns uråldriga strandgrottor, skapade genom vattnets nötning, och skalbankar med riklig förekomst av olika fossil.

Sagor och sägner kring Ivösjön

Det försvunna Brattingsborg och Atte Ivarsson

Ivön har enligt sägnen fått sitt namn efter sagokungen Ivar Vidfamne. Från honom härstammade Atte Ivarsson, en rik, mäktig och stolt man. Han bodde på Brattingsborg, en borg som sägs ha legat nordost om Ivö klack. Brattingsborg omtalades som ett tillhåll för tappra kämpar.

Atte och hans fru hade två barn, en son och en dotter. Då föräldrarna ansåg, att det i landet inte fanns någon man eller kvinna som var värdig att gifta sig med något av barnen, beslöt föräldrarna att låta barnen gifta sig med varandra. Men hämnden vakade...

Mitt under den festliga bröllopsmåltiden som anordnats, inträffade ett ras. Brattingsborg med hela stranden därunder sjönk i djupet för alltid! I sista stund lyckades Atte själv med nöd undkomma. Han sprang till stallet, tog en häst och red i galopp från borgen. Men jorden sjönk undan så fort att hästens bakben ibland saknade stöd. När han äntligen kom på fast mark, kunde han se sin stolta borg försvinna i Ivösjön. Vid lågt vatten sägs det att man kan se borgens fyra hörnspelare i grundet nordost om Ivön...

Brattingsborgspengarna

I sanden vid Ivösjöns stränder hittar man ibland små runda kalkskal, små som gamla 10-öringar. På ena sidan syns en tydlig bild av en grinande dödskalle... Kalkskalen kallas Brattingsborgspengar. De ska ha varit kung Attes pengar, som förvandlats till stenar som straff för att de utpressats av fattiga sjuklingar. Många sjuka begärde att få dricka ur en helig källa på ön, vars vatten ansågs undergörande. Sägner berättar att det en dag kom en gammal fattig man, släpande sig fram på kryckor och begärde att få dricka ur källan. Fogden Stigo, som under Attes frånvaro styrde på ön, nekade, då han inte kunde få betalt. Den gamle bad om förbarmande, så skulle Gud förbarma sig över Stigo. Den hårde fogden röt att han inte behövde något förbarmande. Med ens förvandlades den gamle svage gubben till en ung, skön och kraftfull man, omstrålad av underbar glans. "Du är fördömd!" ropade han till Stigo och försvann. I samma ögonblick inträffade ett jordskalv och källan rasade igen, men rann upp på ett annat ställe på ön. När Stigo skulle använda pengar ur sin kassakista, fann han sina guld- och silvermynt förvandlade till kalkskal med grinande dödskallar.

En annan historia om Brattingsborgspengarna är förknippad med biskopen Andreas Suneson, som bodde på Ivön 1224-1228. Han dog 1228 i sin borg, varav den så kallade Biskopskällaren finns kvar som minne. Andreas Sunesons tjänare ska en gång ha funnit massor av mynt från det gamla Brattingsborg och för dessa pengar levtt ett vilt liv. För att förhindra detta, uttalade biskop Andreas en förbannelse över de stulna mynten som med ens förvandlades till små runda kalkskal med en hemsk dödskalle inpräglad.

Så lyder folktron. Naturforskaren säger att utgör skalet av fossilen brachiopoden *Crania mumulus*.

Brattingsborgspengar